

MASEHET MAKOT PEREK 1: KETSAD AEDİM

Edim Zomemin

Yaprak *Masehet Makot*'ta üç *perek* vardır. İlk *perek*, “*edim zomemin*” kanunlarını ele alır. İkinci *perek*, bir insanı kasıtsız olarak öldürdüğü için bir sığınma şehrinde sürgüne gitmesi gereken birinin durumu üzerinde durur. Üçüncü *perek* ise, yetkili bir *bet dinin* olduğu dönemlerde verilen *malkot* (kırbaç) cezasını gerektiren ihlallerden bahseder.

2

Edim zomemin nedir?

Bu terim kabaca “komplocu şahitler” olarak çevrilebilir. Söz konusu olan, bir kişinin kötülüğüne olacak şekilde tanıklık eden yalancı şahitlerdir. Örneğin bir kişiyi, borçlu olmadığı bir parayı ödemekle yükümlü kılmak istemiş olabilirler. Bu amaçla bu kişinin filanca kişiye – aslında zarar vermiş olmamasına rağmen – zarar verdiği yönünde tanıklık ifadesi vermiş olabilirler. Diğer bir örnek de, yalancı şahitlerin bir kişinin belirli bir cezaya çarptırılmasını sağlama çabalarıdır. Mesela filanca kişi Şabat'ı ihlal etmiş olmamasına rağmen, sırf onu idam ettirmek için mahkemede onun Şabat'ı ihlal ettiği yönünde tanıklık ifadesi vermiş olabilirler.

Tora, *edim zomemin* durumuna düşen şahitlerin cezasını şu şekilde açıklamaktadır: Haksız yere suçladıkları kişi hangi cezaya çarptırılacak idiyse, kendileri tam olarak o cezaya çarptırılır! Eğer tanıklık ifadeleri yüzünden o kişi yüz *zuz* ödemek zorunda kalacak idiyse, *bet din* bu yalancı şahitleri yüz *zuz* ödemeye mahkûm eder. Eğer onu idama göndermek istemişlerse, kendileri idama mahkûm edilir.

Masehet içinde, her yalancı şahidin “*edim zomemin*” kategorisinde olmadığını, bunun için Tora'nın belirlediği bazı kriterler olduğunu öğrenmekteyiz.

Onaa

Yaprak Tora alım-satımda *onaa*, yani hilekârlığı yasaklamaktadır. Bu yasağa göre, bir satıcının, müşterisini yanıltması ve ona bir malı, onun bilgisi dâhilinde olmaksızın, normal fiyatından çok daha pahalı bir fiyata satması yasaktır. Eğer buna rağmen bir satıcı buna aykırı davranarak *onaa* yasağını çiğnemişse, kanun şöyledir:

3

a. Eğer mal, fiyatından biraz daha pahalıya satılmışsa, satış işlemi iptal olmaz ve satıcının da parayı iade etme zorunluluğu yoktur, çünkü insanlar önemsiz farkları görmezden gelirler.

Kayıp, Tsedakaya Gitsin

Raban Yohanan ben Zakay, bir Yom Kipur çıkışı gecesi uyurken bir rüya görmüştü. Rüyasında, yeğenlerinin – kız kardeşinin oğullarının – yeni başlayan yıl içinde servetlerinden yedi yüz *dinar* gibi yüklü miktarda bir parayı kaybedeceklerini gördü.

Raban Yohanan düşündü: “Eğer Göklerde onların bu denli ağır bir kayba

uğramasına hükmedildiyse, ben bunu engelleyemem; ama en azından buna eşlik edebilecek sıkıntı ve üzüntüyü hafifletmek üzere, paralarını daha onurlu bir şekilde kaybetmelerini sağlayabilirim.” Ne yaptı Raban Yohanan? O yıl boyunca yeğenlerine, sürekli olarak, bir somun ekmeğe muhtaç olan zavallı fakirlerden bahsetti.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
215'te

b. Eğer mal gerçek fiyatının altıda biri kadar daha yüksek fiyatla satılmışsa, satış işlemi iptal olmaz, ama satıcı, aradaki farkı alıcıya iade etmekle yükümlüdür. Örneğin eğer satıcı altmış *şekel* değerindeki bir malı yetmiş *şekle* satmışsa, alıcıdan malın fiyatının altıda biri kadar fazla para almıştır. *Gemara*'da bu altıda birlik paya "*şetur*" adı verilmektedir.

c. Eğer mal, fiyatının altıda birini aşan bir farkla daha pahalıya satılmışsa, satış işlemi tamamen iptal olur ve satıcı da parayı bütünüyle alıcıya iade etmek zorundadır.

Mayim Şeuvin

Yaprak

4

Bu yaprakta *mikve* ile bağlantılı bazı kuralları öğrenmekteyiz.

Tora, *tumadan* arınmak için bir *mikve*ye (doğal su birikintisi) dalmak gerektiğini belirtmektedir. Bu dalma işlemine "*tevila*" adı verilir. Hangi su birikintileri *tevila* için "*kaşer*", yani uygundur?

İçine en azından 40 *sea* (Hazon İş'e göre bu yaklaşık 550 litredir) yağmur suyunun birikmiş olduğu bir çukur, bir su pınarı, göl veya deniz buna uygundur.

Bir çukurun *mikve* olarak geçerli olabilmesi için, yağmur sularının buraya doğal bir şekilde akıp toplanmış olması gerekir. Ama eğer bir kap yardımıyla su çekilmiş ve çukur bu şekilde doldurulmuşsa, bu çukur *mikve* olarak "*pasul*", yani geçersizdir. Bu şekilde doldurulmuş olan sulara, "*mayim şeuvin*" ("çekilmiş sular") adı verilir.

Acaba içinde yağmur suyuyla *mayim şeuvin*in karışık halde olduğu bir *mikve kaşer* midir?

Gemara'da bunun farklı durumlara bağlı olduğunu öğrenmekteyiz. Ama eğer bir *mikve* bir kere *kaşer* olmuşsa, yani içinde 40 *sea* miktarında, doğal yollarla dolmuş yağmur suyu varsa, üzerine ne kadar *mayim şeuvin* eklenirse eklensin, *kaşer* olarak kalmayı sürdürür.

Kim Kimdir?

Erken Risonim Dönemi

Yeşivalarda Rif'in Alahalarının Öğrenimi

Çok sayıda *yeşiva*, merkezi öğrenimlerini Rif'in *alaha* kitabı üzerine tesis etmişlerdir. Bu kitap Talmud'un lisanıyla ve Talmud'un düzenine göre oluşturulmuştur. Söz konusu uygulama, Rif'in dönemine yakın zamanlarda olduğu kadar daha sonraki nesillerde de oldukça yaygındı. Rambam, İskenderiyeli Rav Pinhas ben Rav Meşulam'a yazdığı mektubunda, öğrencilerin isteği üzerine kendisinin, *yeşivada* Rif'in *alahalarını* birkaç kez öğrettiğini belirtmektedir. [Başka bir deyişle Rambam, Rif'in tüm Talmud üzerindeki *alahalarını* birkaç farklı döngüde öğrencilerine öğretmiştir!]

Aşkenaz ülkelerinde Maaril'in öğrencilerinden birçoğu da merkezi öğrenimlerini Rif'in *alahaları* üzerine kurmuşlardır. Talmud'un Rif'in *alahaları* eşliğinde öğrenimi çok yaygındı, çünkü bu düzen, Talmud'daki konuların içinden *alahayı* da öğrenmeyi mümkün kılıyordu.

Gaon Rav Yair Bahrah, *ŞuT Havot*

Yair adlı eserinde şöyle yol göstermektedir: "*Gaon* babam (hatırası mübarektir) benimle ve ileri düzeyli genç arkadaşlarımla birlikte Rif'in açıklamalarını öğrenirdi. Ve bu, diğer tüm öğrenim yöntemlerinden daha verimli bir şekilde amaca erdiren, iyi ve doğru yoldur. Önceki dünya büyükleri de bu şekilde davranmışlardır. Ve kayınpederim, *Gaon* Hocamız ve *Ravımız* Rabi Zusman da (hatırası mübarektir) kendi hocalarından bu şekilde öğrendiğini, kendisinin de bu şekilde davrandığını, ardından oğlu, *Gaon* Hocamız ve *Ravımız* Rabi İtsek'i (hatırası mübarektir) de bu şekilde alıştırdığını ve başarılı olduğunu anlatmıştı. Çünkü kişi bu şekilde [Talmud'un *alahalarını*] üç yılda kolaylıkla tamamlayabilir. Ve eğer [öğrenimi] elinde kalıcı olur ve bunun üzerinde uzman hale gelirse, *alahanın* tüm bölümleri için hikmet kapıları onun önünde açık olacaktır."

Rabenu
Yitshak
Alfasi
(Rif)

“Ahhaşa” ve “Azama”

Yaprak

5

Bu yaprakta “azama” hakkında bazı ayrıntıları öğreniyoruz. *Gemara*’da iki farklı terimden bahsedilmektedir: “azama” ve “ahhaşa”.

Ahhaşa: İki tanık, Reuven’in filanca şeyi yaptığına dair ifade veriyorlar. Örneğin onun, Pazar günü öğleyin saat 2’de Şimon’un evinin bahçesindeyken bir borç aldığını söylüyorlar. Daha sonra başka tanıklar gelip “Bu kesinlikle doğru değil. Reuven o saatte sinagogda bizimle birlikteydi!” diyorlar. Böyle bir durumda, tanıklardan hangisine inanmak gerektiği konusunda karar vermek mümkün değildir ve bahsedilen olaya şüpheyle yaklaşılır. Tanıkların böyle, birbirlerinin sözlerini çürütecek şekilde verdikleri ifadeye “ahhaşa” (yalanlama) adı verilir.

Azama: Eğer ikinci gruptaki tanıklar gelip ilk gruptakilere “Siz nasıl böyle bir tanıklık ifadesi verebilirsiniz? O sırada siz – tanıklar – sinagogda bizimle birlikteydiniz!” derlerse durum değişir. Tora böyle bir durumda ikinci tanıklara inanıldığına ve ilk tanıkların yalancı sayılacağına hükmetmiştir. Bu şekilde, ikinci gruptaki tanıkların, ilk gruptaki tanıkların “ifadelerini” değil de “olaya tanık olduklarını” yalanlamalarına, “azama” (tanığın reddi) adı verilir. Böyle bir durumda ilk gruptakiler “edim zomemin” sıfatını alır ve aleyhinde tanıklık ettikleri kişi onların bu tanıklığı nedeniyle hangi yükümlülük altına girecek idiyse, bu yükümlülük onlara yüklenir.

Mahkemede Tercüme

Yaprak

6

Bu yaprakta “edut”, yani “tanıklık” kanunları hakkında bazı kuralları öğreniyoruz.

Bilindiği gibi, Tora, bir tanıklık ifadesinin kabul edilmesi için en az iki tanığın gerekli olduğuna hükmetmiştir. Peki, ya üç veya daha fazla tanık geldiyse ne olur? Böyle bir durumda, her ne kadar sadece iki tanık yeterli ise de, bu tanıkların hepsinin sözleri dinlenir ve hepsi aynı tanıklığın bir parçası olur. Ve bir *alahaya* göre, eğer bu tanık gruplarının mensuplarından bir tanesi geçersiz olursa, örneğin onun davanın taraflarından herhangi birinin yakın akrabası olduğu anlaşılırsa, tüm tanıklık da geçerliliğini yitirir. Şöyle ki, eğer birlikte gelmiş yüz tane tanık varsa ve bunlardan sadece bir tanesinin bile geçersiz olduğu ortaya çıkarsa, yüz tanığın verdiği tanıklık ifadesi bütünüyle geçerliliğini yitirir. Bu *alaha* genellikle “*nimtsa ehad meem karov o pasul*” (aralarından birinin akraba veya geçersiz olduğu ortaya çıkmıştır) sözleriyle anılır.

“Edut” *alahalarındaki* bir başka kurala göre, yargıçlar tanıklık ifadesini bizzat tanıkların kendi ağızlarından dinlemekle yükümlüdürler. Eğer yargıçlar tanıkların konuştukları dili anlamıyorlarsa, onların sözlerini tercüme etmek üzere araya çevirmenler koymak mümkün değildir. Tek çare o dili bilen yargıçlar arayıp bulmaktır.

Şahitler Neden Tanıklık Edemedi?

Yaprak

7

Şu hikâyeyi bir dinleyin. Daha önce de gördüğümüz gibi, yakın bir akraba tanık olamaz; kendi yakınıyla bağlantılı olan hiçbir şey hakkında tanıklık ifadesi veremez. Örneğin, Reuven *bet dine* gelip “Kardeşim Şimon’un filanca kişiye borcu yok” diye tanıklık edemez.

Gemara, *bet midraşa*ta gelişen ilginç bir tartışmayı aktarmaktadır:

Bir keresinde *bet din* belirli bir borç-alacak davasını görmekteydi. İki tanık geldi ve gerçekten de bir tarafın diğerine borçlu olduğuna dair ifade verdi. Bu borcun bir de kefil vardı. Bu kefil, borçlu borcunu ödemediği takdirde bu borcu alacaklıya kendisinin ödeyeceğine dair taahhüt altına girmişti. İki tanığa, borçlunun veya alacaklının akrabaları olup olmadığı sorulduğunda “Hayır!” diye cevap verdiler. Bu nedenle Rav Papa onların tanık olarak kabul edilebileceklerini düşündü. Ama oradaki *Amoralardan* bir tanesi başka görüşteydi. “Onları tanık olarak kabul edemeyiz, çünkü onlar kefil olan adamın yakını ve bu kefil de borçla doğrudan bağlantılı” dedi.

MASEHET MAKOT PEREK 2: ELU EN AGOLİN

Çıkan ve İnen

Yaprak

8

Masehet'te ikinci *perek*, “*Elu En Agolin*” başlığını taşımaktadır. Bu *perek*, yanlışlıkla birini öldürdükleri için bir sığınma şehrinde sürgüne gitmekle yükümlü olan kişileri ele almaktadır.

Bir konuyu bilmekte önem vardır. Adam öldüren herkes sürgüne gitmekle yükümlüdür diye bir kural yoktur. Bu yükümlülük sadece hata sonucu adam öldürmüş birini bağlar. Buna karşılık bir kişiyi tamamen elinde olmayan bir durum sonucunda öldürmüş olan biri sürgünden muaftır (böyle durumlarda kişiye “*anus*” sıfatı verilir). Aksine, kasten cinayet işlemiş bir kişi de sürgüne gitmez.

Perekteki ilk *mišnada* belirtildiğine göre, bir kişi bir fıçıyı bir ip yardımıyla yukarı çekerken ip kaçmış ve fıçı bir insanın üzerine düşerek ölümüne yol açmışsa, bu kişi sürgünden muaftır. Ama eğer benzer bir olay bu kişi fıçıyı aşağı indirmektedirken meydana gelmişse, o zaman bu kişi sürgüne gitmek zorundadır. Aynı şekilde, eğer bir kişi merdivenden yukarı çıkarken aşağıdaki birinin üzerine düşerek ölümüne yol açmışsa muafken, aynı olay bu kişi merdivenden aşağı inerken meydana geldiyse sürgün yükümlülüğü vardır.

Durumlar arasındaki fark hareketin yukarı veya aşağı yönlü olmasına bağlıdır. Fıçı veya adam yukarı çıkmaktaysa, aşağı düşme olasılıkları daha düşüktür ve bu nedenle bu durumlarda ölüme yol açan kişi *anus* sayılır. Ama aynı olay aşağı iniş hareketi sırasında gerçekleşmişse bu durum *şogeg* (kasıtsız, yanlışlıkla) sınıfına girer.

Kim Kimdir?

Erken Risonim Dönemi

Rif'in Alahaları Üzerine Yazılan Eserler

Rif'in *alaha* kitabı güncel *alahayı* belirlemekte merkezi bir yere sahip olduğundan, Rif'in *alaha* kararlarının çevresinde birçok tartışma meydana gelmiştir. Rif'in *alaha* kararlarına karşı gelme veya onları teyit etme amacıyla, Tora büyükleri tarafından çok sayıda eser yazılmıştır. Yazdığı anıtsal eserinde kendisi de Talmud'un içinden *alaha* kararlarını belirlemek için uğraşmış olan Rambam, on binlerce *alaha* kararı içinde Rif'i, çürütülmesi mümkün olan on taneden çok *alaha* kararıyla yakalamanın imkânsız olduğunu yazar.

Rif'in bir öğrencisi olan Rabenu Baruh ben Albalya, Rif'in *alaha* kararları üzerine bazı çekinceler ve tartışmalar içeren bir eser yazmıştır. Rif'in bir başka öğrencisi Rabenu Efraim de bu *alaha* kararları hakkında bazı çekinceleri kaydettiği bir kitapçık hazırlamıştır.

Rif'in *alaha* kararları üzerindeki tartışmalar içinde en ünlüsü, Rabenu Zerahya A-Levi'nin, “*A-Maor*” adlı eseridir. Bu eser, Talmud ciltlerinde Rif'in yazılarının altına basılıdır. Aynı şekilde, başka eserler hakkındaki çekince ve tartışmalarıyla ünlü Raavad da Rif'in kararlarıyla hemfikir olmadığı konuları yazmıştır. Şunu belirtmekte fayda vardır ki, Rif'in yazılarıyla tartışan herkes onun büyük birer hayranı ve öğrencisiydi ve Rabenu Zerahya A-Levi'nin, kitabının önsözünde yazdığı gibi yalnızca, onun *alaha* kararları hakkındaki kendi farklı görüşlerini yazmışlardır.

Rif'in *alahalarını* savunma amacıyla da eserler yazılmıştır. Bunlar içinde en çok bilineni, Ramban'ın, Rif'in *alaha* kararlarını savunma amacıyla yazdığı “*Milhamot A-Şem*” adlı eseridir.

**Rabenu
Yitshak
Alfasi
(Rif)**

Sığınma Şehirleri

Yaprak

9

Kutsal Tora'mız altı tane “*ir miklat*” (sığınak şehri) ayrılmasını emretmiştir. Kasıtsız bir katilin sürgüne gittiği yer bu şehirlerdir. Bu kişi böyle bir şehre sığındığı zaman, ölen kişinin yakın bir akrabası (bu kişiye “*goel a-dam*” adı verilir) ona hiçbir şey yapma yetkisine sahip değildir. Ama kasıtsız katil sığınma şehrinden dışarı çıkarsa, *goel a-dam* onu öldürme hakkına sahiptir.

Altı sığınma şehri şu şekilde bölünmüştür: Üç tanesi Yarden Nehri'nin doğu yakasındaki topraklardadır. Moşe Rabenu'nun ayırmış olduğu bu şehirler, çöldeki Betser, Gilad topraklarındaki Ramot ve Başan topraklarındaki Golan'dır. Daha sonra Yeoşua bin Nun Erets-Yisrael'de üç sığınma şehri daha ayırmıştır: Hevron, Şehem ve Kedeş.

Gemara, Erets-Yisrael'deki üç şehrin, Yarden'in doğu yakasındaki üç şehre yaklaşık olarak paralel konumda olduğunu söylemektedir. Hevron, Betser'le aynı hat üzerindedir; aynıysa Şehem-Ramot ve Kedeş-Golan çiftleri için de geçerlidir.

Maşiah geleceği zaman Kutsal ve Mübarek Tanrı, Bene-Yisrael'e üç ülke daha verecektir (Keni, Kenizi ve Kadmoni). O zaman üç sığınma şehri daha ayrılacaktır.

Bir Rav, Tora Öğretmek İçin Nereye Kadar Gitmelidir?

Yaprak

10

Bu yaprakta sığınma şehirleriyle ilgili birçok ayrıntı öğrenilmektedir.

Önceki yaprakta Erets-Yisrael'de olduğu gibi Yarden'in doğu yakasında da üç tane sığınma şehri olduğunu öğrenmiştik.

Bu bilgi zor bir soruya yol açmaktadır: Yarden'in doğusunda Yisrael kabilelerinden yalnızca iki buçuk tanesi yaşamaktaydı: Reuven, Gad ve yarı-Menaşe kabileleri. Buna karşılık Erets-Yisrael'de dokuz buçuk kabile vardı! Öyleyse neden her iki bölgede de aynı sayıda, üçer tane sığınma şehri belirlenmiştir? Ne de olsa Yarden'in doğu yakasında oturanların nüfusu, Erets-Yisrael'deki kalabalık nüfusa göre çok daha azdı!

Gemara bunu şöyle açıklamaktadır: Tanrı, Gilad bölgesinde (Yarden'in doğu yakası) katillerin çok olduğunu bildiği için, burada, nüfusun normalde gerektireceğinden daha fazla sığınma şehrinin ayrılması talimatını vermiştir.

Bu yaprakta ayrıca, *bet dinin*, sığınma şehirlerinde oturanların refahlarını temin etmekle yükümlü olduğunu da öğreniyoruz. Şehir sakinlerinin, geçimlerini sağlayabilme imkânları, içme suyu kaynakları ve benzeri şeyleri olmalıdır. *Gemara* ayrıca eğer bir öğrenci bir sığınma şehrine sürgüne gitmişse, ona orada Tora öğretmek üzere hocasının da sürgüne gitmesi gerektiğini söylemektedir!

Kayıp, Tsedakaya Gitsin (devam)

Az miktarda paraya bile son derece büyük bir ihtiyaç duyan *talmid hahamlar* için yeğenlerine yalvardı. Raban Yohanan onların yakalarını bırakmadı; servetlerinden *tsedaka* için para vermeleri yönünde onlardan ricada, hatta ısrarlı isteklerde bulundu; hatta ve hatta onları neredeyse buna zorladı.

Raban Yohanan'ın yeğenleri gerçekten de, paralarının gittikçe daha büyük kısmını farklı *tsedaka* amaçları için harcadılar.

Başlarda bunu istekle yapıyorlardı. Ama dayılarının istekleri artınca, sadece ona duydukları saygıdan, bazen de sırf o kendilerini zorladığı için vermeye başladılar. Yılın sonu yaklaşmaktaydı. Raban Yohanan bir hesap yaptı. Vardığı sonuca göre kız kardeşinin oğulları, kaybetmelerine hükmedilmiş olan paranın neredeyse hepsini vermişlerdi.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
219'da

Tora'nın Son Pasuklarını Kim Yazdı?

Yaprak

11

Moşe Rabenu Tora'yı peygamberlik gücüyle, Tanrı'nın dikte etmesiyle yazmıştır. Tora'nın, Devarim kitabının sonunda yer alan son sekiz pasuğu, Moşe Rabenu'nun ölümünü ve gömülüşünü anlatmaktadır: “*A-Şem'in kulu Moşe orada öldü... [Tanrı] Onu Moav Ülkesi'ndeki ovada, Bet-Peor'un karşısında gömdü. [Moşe'nin] Mezarını bu güne kadar kimse bilmedi... Bene-Yisrael Moşe için Moav ovalarında otuz gün ağladılar. Moşe'nin yasının ağlama günleri sona erdi*” (Devarim 34:5-8). Eğer Moşe Rabenu artık vefat etmişse, bu pasukları kim yazmıştır?

Tannalar bu konuda görüş ayrılığı içindedir:

Bazılarına göre bu pasukları Yeoşua bin Nun yazmıştır. Bazıları ise Moşe Rabenu bu olayları henüz meydana gelmeden önce peygamberlik gücüyle yazmıştır. Hahamlarımız onun bu sözleri, yine Tanrı'nın kendisine dikte etmesiyle, gözlerinden yaşlar akarak yazdığını söylemektedirler.

Rabi Şimşon'un Bilmecesi

Yaprak

12

İşte size *Melamed* Rabi Şimşon'un sınıfından yeni bir bilmece: Ölü nedeniyle *tame* olmam yasak değil. Ve eğer Bet-Amikdaş'ta ibadet görevi gerçekleştirirsem bu ibadet geçerli! Ben kimim?

Sınıftaki öğrenciler Rabi Şimşon'un bilmecesi karşısında şaşkına dönmüşlerdi. Ve çalışkan öğrencilerden Yosef bu şaşkınlığın sebebini gayet güzel bir şekilde ifade etti: Bir Koen'in ölü nedeniyle *tame* olması yasaktır ve ama *tame* değilse Bet-Amikdaş'ta görev yapmaya yetkilidir. Buna karşılık bir Yisrael'in ölü nedeniyle *tame* olması yasak değildir, ama manevi açıdan saf bile olsa Bet-Amikdaş'ta ibadet görevi yapması yasaktır. Öyleyse bir yandan ölü nedeniyle *tame* olmasında sakınca olmayan, ama diğer yandan Bet-Amikdaş'ta ibadet görevini yerine getirdiği takdirde bu görevin geçerli sayılacağı kişi kim olabilir?

Kim Kimdir?

Erken Risonim Dönemi

Vefatı

Rabenu Yitshak Alfasi 90 yılı bulan uzun bir ömre nail olmuş ve 4863 yılında Sivan [veya İyar] ayında olgun yaşlılığa doymuş bir halde vefat etmiştir.

Ardında, çok büyük bir Tora otoritesi olan oğlu Rav Yaakov'u bırakmasına rağmen, yerini, öğrencisi Rabi Yosef ibn Migaş'ın doldurmasını vasiyet etmiştir.

Rif'in vefatı Yahudi halkı içinde büyük bir boşluğa neden olmuştur. Öğrenciler ve halk, bu muazzam manevi liderin kaybı sonrasındaki büyük yas ve eksikliği çokça dile getirmişlerdir. Rif'in mezar taşına onur verici birçok sıfat yazılmıştır. Örneğin: “Başların başı – ihtiyarların bilgisi – tüm dünyada tek – Tora başkanı – anlayışın kaynağı – burnumuzun nefesi

– ki onun gibisi gelmedi.” Bunun dışında yas ve korkunç kaybı belirten başka ifadeler de yer verilmiştir.

Büyük şair Rabi Yeuda A-Levi, Rif'in mezarına şu sözleri hakketmiştir: “Sinay gününde dağlar senin için sarsıldı – Çünkü Tanrı'nın melekleri seninle karşılaştı. Ve Tora'yı senin kalbinin levhalarına yazdılar – ve güzel taçlarını takmadılar. Anlayış sahipleri ayakta durmak için güçlerini toplayamazlardı – anlayışı senden araştırmış olmasalardı.”

Büyük şair Rav Moşe ben Ezra da Rif'in mezarına, onun vefatıyla dünyaya inen körlüğü betimleyen bir ağıt hakketmiştir.

**Rabenu
Yitshak
Alfasi
(Rif)**

Rabi Şimşon, öğrencilerin bilmeceyi çözmekte zorlandıklarını görünce, onlara bir ipucu verdi: “*Het* harfiyle başlıyor!”

Çocuklar hemen “**Halal!**” diye bağıldılar. Ve Rabi Şimşon açıkladı. Tora’nın özellikle Koenlere yasakladığı bazı evlilikler vardır. Bir Koen bu yasağı delerek böyle bir evlilik yaparsa, bu evlilikten doğan çocuğa “*halal*” sıfatı verilir. Örneğin bir Koen’in boşanmış bir kadınla evlenmesi yasaktır; ama o bunu yine de yapar ve bir oğlu olursa, bu oğlu “*halal*”dır. Bu sözcük “içi boş” anlamındadır, çünkü bu oğul Koenliğin kutsiyeti açısından boştur. Bir “*halal*”, babası Koen olmasına rağmen kendisi “Koen” değildir. Bu nedenle ölü nedeniyle *tame* olması yasak değildir ve normal şartlarda Bet-Amikdaş’ta görev yapamaz. Ama buna rağmen Tora’nın hükmüne göre, bir *halal*, Bet-Amikdaş’ta ibadet işlemi yaptıysa, bu işlem geçerli sayılır (Rambam, *İlhot Biat Mikdaş*, perek 6 sonu).

Levi Şehirleri

Yaprak

13

Levi kabilesi Erets-Yisrael’de diğer kabilelerle birlikte bir toprak payı almamıştır. Levilerin ve kendileri de Levi kabilesine mensup olan Koenlerin görevleri Bet-Amikdaş’taki çeşitli işlemleri yerine getirmektir ve geçimleri de Koenlere ve Levilere verilen armağanlarla sağlanır. Leviler nerede yaşarlardı?

Tora, her kabilenin, kendi toprakları içindeki bazı şehirleri ayırmalarını emretmiştir. Leviler ve Koenler bu şehirlerde yaşayacaklardı. Kabileler “Levi şehirleri” olarak kırk iki şehir ayırmışlardır. Bunun yanında altı sığınma şehri de Levilere ait olacaktı. Böylece Leviler toplamda kırk sekiz şehirde yaşamaktaydı.

Gemara, Levi şehirlerinin de sığınma şehri gibi işlev görebildiğini, dolayısıyla kasıtsız adam öldüren kişilerin bu şehirlere kaçabileceklerini ve şehirlerin böyle kişilere sığınma sağlayarak onları *goel a-damın* (bkz. yaprak 9’daki yazımız) intikamından koruyacağını söylemektedir.

Gemara’da ayrıca Bene-Yisrael çölde iken, yani henüz sığınma şehirleri ayrılmamışken kasıtsız bir adam öldürme olayı meydana geldiği takdirde, olayın failinin Levi kabilesinin kampına (*Mahane Leviya*) sığındığını öğrenmekteyiz. *Mahane Leviya*, *Mişkan*’ın etrafında, ona bitişik konumdaydı ve diğer Yisrael kabileleri de bu kampın çevresine kuruluydu.

**MASEHET MAKOT
PEREK 3:
ELU EN ALOKİN**

Malkot

Yaprak

14

Masehet'teki üçüncü perek, "*Elu En Alokın*" başlığını taşımaktadır. Bu perek esas olarak *malkot* (kırbaç) cezasını gerektiren ihlalleri ele almaktadır.

Bilindiği gibi, Tora bazı eylemleri "yapmayı" emreder. Bunlara "*mitsvot ase*", yani "'yap' şeklindeki emirler" adı verilir. Örneğin Pesah'ta *matsa* yemek, Roş Aşana'da *şofar* sesi dinlemek, Sukot'ta *suka* ve *lulav mitsvalarını* yerine getirmek gibi. Bunun dışında Tora bazı eylemleri de "yapmamayı" emreder. Bunlar, kaçınılması gereken yasaklardır ve toplu olarak "*mitsvot lo taase*", yani "'yapma' şeklindeki emirler" olarak adlandırılır. Örneğin domuz yeme yasağı, *nevela* (leş) yeme yasağı, Şabat ve Yom Tov'da *melaha* yapma yasağı gibi. Genel olarak, "yapma" şeklindeki emirleri, şahitlerin huzurunda, onların ikazına rağmen kasten ihlal eden kişi kırbaç cezasını hak eder. *Mişna*, kırbaç cezasını gerektiren bazı "yapma" şeklindeki emirleri listelemektedir. Bu listede, bu cezayı gerektiren yasakların hepsi yer almamakta, sadece vurgulanmayı gerektiren belli bir özelliğe sahip olanlar listelenmektedir. Buna karşılık, Rambam, *malkot* cezasını gerektiren tüm yasakların bir listesini yapmıştır. Bunlar toplamda 207 tanedir. Bunu hatırdı tutacak bir işaret, "*yilku zedim*" (kasıtlı olarak ihlalde bulunanlar kırbaçla cezalandırılacaktır) ifadesidir. Bu ifadenin sayısal değeri (*gematriya*) 207'dir.

Kim Kimdir?

Erken Risonim Dönemi

Raşi'nin Babası ve Soy

Rav Yitshak Yarhi, Tora'da uzman olan büyük bir hahamdı ve Raşi, Talmud hakkındaki açıklamalarında babasının açıklamalarına da yer verir. Raşi'nin Tora üzerindeki açıklamalarının yazmalarında, Raşi'nin babasından "*A-Kadoş Rabi Yitshak za"l Tsarfati*" (Fransalı kutsal Rabi Yitshak, hatırası mübarektir) diye bahsedilir. *Şalşelet A-Kabala* kitabında Rav Yitshak'ın büyük bir haham ve Tanrı korkusuna sahip biri olduğu ve Raşi'nin de bu nedenle onun ismiyle "Yitshaki" diye adlandırıldığı yazılıdır.

Raşi'nin babasının, servet değerinde bir pırlantası olduğu anlatılır. Şehrin yöneticileri bu pırlantayı bir putu süsleme amacıyla ondan satın almak istemişlerdi. Raşi'nin bir *tsadik* olan babası, pırlantayı büyük bir servet karşılığında dahi olsa bu amaçla satmayı reddetti. Kendisini onu satmaya zorlamaya kalktıkları zaman da

pırlantayı gözünü kırpmadan bir gemiden denize attı. Rabi Yitshak bu hareketi nedeniyle, parlak ışık saçan bir pırlanta gibi tüm Yisrael'i aydınlatan bir oğula nail olmuş ve bu olayın üzerinden bir yıl geçmeden, oğlu Şelomo doğmuştur.

Rabi Yitshak hakkında anlatılan başka geleneksel bilgiler de vardır. Bunlarda, kendisinin Tora'ya gösterdiği büyük saygı, ayrıca Rabenu Gerşom Meor A-Gola'nın öğrencisi Rav Şimon A-Gadol'un kız kardeşi olan annesinin de *tsadeket* kişiliği anlatılır.

Raşi'nin soyağacı, Kral David'e kadar geri gider. Kendisi, Kral David'in soyuna mensup olan İllel A-Zaken'in (bkz. I. Kitap, sayfa 38) torunu Raban Gamliel A-Zaken'in (bkz. I. Kitap, sayfa 56) dördüncü nesil torunu olan Rabi Yohanan A-Sandelar'ın (bkz. I. Kitap, sayfa 166) soyundan gelmekteydi.

**Rabenu
Şelomo
Yitshaki
(Raşi)**

Belirtildiği gibi 207, *malkot* cezasını gerektiren “yapma” şeklindeki emirlerin sayısıdır. Ama bu cezayı gerektirmeyen başka yasaklar da vardır. Bunlarla birlikte toplamda 365 tane *mitsvot lo taase* vardır.

Lav Anitak Laase

Yaprak

15

Tora’daki bazı yasaklar “*lav anitak laase*” diye adlandırılır. Bunlar, ihlalleri halinde, bu ihlali telafi etme amacıyla bir eylemi yapmayı gerektiren yasaklardır. Örneğin, hırsızlık yaparak “*çalma!*” emrini ihlal eden bir kişi, bunu telafi etmek için “yap” şeklindeki bir emir olan “*çaldığını iade etmelidir*” emrini yerine getirmelidir.

Bir başka örnek de “*şiluah aken*” *mitsvası*dır. Bu *mitsvada* Tora, yolda bir kuş yuvasına rast gelen kişinin, buradaki yumurta veya yavruları anne kuşla birlikte almasını yasaklamaktadır. Eğer bir kişi bu yasağı ihlal ederek anneyle yavruları birlikte aldıysa, anne kuşu hemen salıverme suretiyle bu ihlali telafi edebilir.

Bu yaprakta, genel olarak “*lav anitak laase*” sınıfındaki yasaklarda *malkot* cezasının olmadığını öğreniyoruz. (*Gemara*’da, bazı durumlarda bu sınıftaki yasaklarda da *malkot* cezasının uygulanabildiği belirtilmektedir.)

Pea Mitsvası

Yaprak

16

Bu yaprakta *pea mitsvası*ndan bahsedilmektedir.

Tarım ürünleri yetiştiren toprak sahiplerinin yerine getirmeye nail oldukları bazı *mitsvalar* vardır. Bu *mitsvalardan* biri de “*pea*” *mitsvası*dır.

Kutsal Tora’mız bir tarla sahibinin, hasat zamanında ürünlerini topladığı sırada bütün ürünleri kendisi için hasat etmemesini, mahsulün bir kısmını biçmeyip fakirlere bırakmasını emretmektedir. Bu *mitsvaya* neden “*pea*” adı verilmiştir?

“*Pea*” sözcüğü “son” veya “köşe” anlamına gelir. Bu *mitsvanın* esası, kişinin hasat sırasında tarladaki ürünleri tamamen toplamayıp, tarlanın sonundaki bir köşeyi fakirlere bırakması şeklindedir.

Peki, ya bir kişi tarlasını tamamen hasat etmiş ve *pea* bırakmamışsa ne olur?

Gemara bu kişinin, “demetlerden”, yani hasat edilmiş olan ürünlerden bir kısmı *pea* olarak fakirlere bırakması gerektiğini söylemektedir. Rabi Yişmael, *pea* ayırmayı unutan bir kişinin, topladığı tahıl ürünlerini öğütmüş ve hamur haline getirmişse bile, bu hamurdan bir kısmı fakirler için ayırması gerektiğini ve bu şekilde *pea mitsvası*nı yerine getirmiş olacağını söylemektedir.

Kayıp, Tsedakaya Gitsin (devam)

Kaybetmeleri gereken yedi yüz *dinar*ın tamamlanması için on yedi *dinar* daha harcamaları gerekiyordu.

Yılın son gününün sabahı, şafakla birlikte, imparatorun memurları Raban Yohanan’ın yeğenlerinin kapısına dayandılar ve majesteleri imparatorun

emriyle ev halkından on yedi *dinar* tutarında bir ödeme talep ettiler. Ev halkı öfkeyle dişlerini gıcırdattı, ama başka çareleri olmadığından, yüreklerine taş oturmuşçasına, talep edilen parayı verdiler.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
221’de

Bu Şeylerde Özel Olan Nedir?

Yaprak

17

Bu yapraktaki *Gemara*'da, kutsiyete sahip olan bazı şeyleri öğreniyoruz. Bunların her birinde, başka şeylerde bulunmayan özel bir yan mevcuttur.

Ola-korbanı: Diğer *korban*larda yalnızca belli başlı organlar ve yağlar yakılırken, bu *korban*, *Mizbeah* üzerinde eti de dâhil olmak üzere bütünüyle yakılır.

Hatat ve *Aşam-korbanları*: Diğer *korban*lardan farklı olarak, belli başlı günah işleme durumları için kefarete sağlarlar.

Behor-korbanı: Tora, *korban* olmaya uygun hayvanların *behor* (erkek ilk doğan) yavrularını Koenlere vermeyi emretmektedir. Koenler bu hayvanları *korban* olarak gerekli işlemlerden geçirirler ve etini yerler. Bir hayvanın *behor* yavrusu, doğduğu andan itibaren kutsiyet taşır, çünkü kendiliğinden kutsaldır. Buna karşılık diğer *korban*larda hayvanlar sadece *korban* olarak adandıkları andan itibaren kutsal niteliğe sahip olurlar.

Şelamim-korbanı: Bu *korbanda* “*tenufa*” (sallama) adı verilen bir işlem yapılır. Hayvanın kesilmesinin ve *Mizbeah*'taki kan işlemlerinin ardından, göğüs ve sağ but alınır ve dört yöne, yukarı ve aşağı doğru sallanır.

Önemli Bir Kural: “*Kol A-Rauy LeVila*”

Yaprak

18

Bet-Amikdaş'ta çeşitli *korbanlar* gerçekleştirilirdi. Bu *korban*lardan biri de *Minha-korbanıydı*.

Nedir *Minha-korbanı*? Genellikle *korbanlar* hayvanlarla gerçekleştirilir. Ama *Minha-korbanı* farklıdır. Bu *korbanda* irmik, zeytinyağı ve bir miktar günlük (tütüde kullanılan bir madde) getirilir ve Koen de bunları kullanarak, Tora'nın Vayikra *peraşasında* açıkladığı şekilde bir *korban* gerçekleştirir.

Kim Kimdir?

Erken Risonim Dönemi

Hocaları

Rabi Şelomo, Tora öğrenmek için *Aşkenaz*'a (Almanya) gitmiş ve orada zor şartlar altında Magentsa (Mainz) şehrinde esas hocası Rabi Yaakov bar Yakar'dan Tora öğrenmiştir. Rabi Yaakov bar Yakar, Rabenu Gerşom Meor A-Gola'nın öğrencisiydi ve Raşi, bilgisinin çoğunu ona borçludur. Raşi, Talmud hakkındaki açıklamalarında bu hocasından “*Mori A-Zaken*” (İhtiyar [=Büyük ve Bilge] Hocam) diye bahseder. Rav Yaakov bar Yakar hakkında Raşi “Kalbim, mantık yürütmem ve anlayışım onun ağzından çıkmıştır” diye yazar.

Rav Yaakov bar Yakar'ın vefatından sonra Raşi, Magentsa'da, “*Mori Tsedek*” (doğruyu öğreten öğretmenim) veya “*Rabenu A-Gadol*” (büyük hocamız) diye bahsettiği Rav Yitshak bar Yeuda'dan Tora öğrenmeye devam etmiştir. Rav Yitshak,

Raşi'nin aile yakınıydı ve Raşi'den “sevgili yakınım” diye bahseder.

Raşi ayrıca Vormayza'lı (Worms) Rabenu Sason (Şimşon) ben Elyakim, Magentsa'lı Rabenu Eliezer A-Gadol, Rabi Meir A-Koen ve Rabi David A-Levi'nin yanında da öğrenim görmüştür.

Yine de Raşi *alaha* konusunda belirli bir şekilde hükme varmak gerektiğini düşündüğü zaman, kendi bakış açısını teyit etmek için hocalarının önünde konuyu açıp onlarla tartışmaktan geri kalmamıştır. Bu konuda bilinen örneklerden biri “akciğer konusundaki fikir ayrılığı”dır. Raşi, bir hayvan kesildikten sonra akciğeri kontrol edilmeden önce kaybolduysa bu hayvanın *kaşer* sayılması gerektiği görüşündeydi ve bu konudaki kararını doğrulama amacıyla konuyu hocalarının huzurunda geniş bir şekilde ele almıştır.

Rabenu
Şelomo
Yitshaki
(Raşi)

Bu *korbanda* yapılması gereken işlemlerden biri de yağla irmiğin karıştırılmasıdır.

Peki, ya Koen, irmiği ve yağı aynı kabın içine koymuş, ama ikisini birbirine bulamamışsa ne olur? *Alahaya* göre bu *korban* “*kaşer*”, yani geçerlidir. Ama bunun için bir şart mevcuttur ve bunu iyice hatırdaki tutmakta fayda vardır, çünkü bu, Talmud’da birçok yerde karşımıza çıkan bir şarttır.

Dikkat edin:

Korban gerçekten de *kaşer*dir; ama bunun için, yağ ve irmiğin birlikte bulanmasının mümkün olması gerekir. Buna karşılık, eğer Koen kaba çok büyük miktarda irmik koymuşsa ve irmiği yağa bulamak bu büyük miktar nedeniyle mümkün değilse, *korban*, “*pasul*”, yani geçersizdir. Kısacası, irmik ve yağ birbirine fiilen bulanmadıysa bile, **bulanabilir** durumda olması gerekir.

Bu kural Talmud’da “*kol a-rauy le-vila – en bila meakevet bo*” (bulanabilecek durumdaki herhangi bir şeyi, bulama işleminin yapılmaması engellemez) olarak bilinir. Başka bir deyişle, *alahaya* göre bulanması gereken bir şey, eğer bulanabilir durumdaysa, sonuçta fiilen bulanmadıysa bile geçerlidir. Ama eğer bulanması mümkün değilse, geçersizdir.

Ayaklarımız Kapılarında Hazır Duruyordu Ey Yeruslayim!

Yaprak

19

Erets-Yisrael’de yetişmiş ürünleri olan bir kişi, *teruma* ve *maaser* paylarını ayırmakla yükümlüdür. *Maaser* payları arasında “*maaser şeni*” (ikinci onda bir) vardır. Ürünlerin sahibi ürünlerin [*teruma* ve *maaser rişon* (ilk onda bir) payları ayrıldıktan sonra kalan kısmının] onda birini ayırır ve bu ürünleri saflık kurallarına uygun bir şekilde Yeruslayim’de yer. Eğer isterse, meyveleri para karşılığında kutsiyetinden arındırabilir (buna “*pidyon*” adı verilir) ve bu parayı Yeruslayim’e getirerek yiyecek maddeleri alır ve yer. (Günümüzde ne yazık ki Bet-Amikdaş yıkık durumda olduğundan, *maaser şeni* yeme olanağımız bulunmamaktadır.) Ama *pidyon* işlemi Yeruslayim dışında yapılmalıdır. *Maaser şeni* sınıfındaki ürünler Yeruslayim’e girdikten sonra artık para karşılığında kutsiyetinden arındırılmaz.

Bir çiftçi, *maaser şeni* sınıfındaki büyük miktarda ürünle birlikte Yeruslayim’e doğru yola çıkmıştı. Ama biraz daha zaman geçtiği takdirde ürünlerin artık bozulmaya başlayacağını fark etti. Bu nedenle *pidyon* yapmaya karar verdi. Bu işlemi tam olarak nasıl yapması gerektiğini kendisine açıklayacak bir haham aramaya başladı. Bu arayışı sırasında farkında olmadan, Yeruslayim sınırına bir adım mesafeye kadar yaklaşmıştı. Tam o sırada oradan bir *talmid haham* geçmekteydi. Çiftçi ona “Sayın haham!” diye seslendi. “Acaba Yeruslayim’e girmeden önce, sınıra bir adım mesafedeyken *pidyon* işlemi yapılabilir mi?”

Haham ona “Tabii ki!” diye cevap verdi. “Hahamlarımız, ürünleri Yeruslayim’e getirmek üzere taşımak gerektiği sürece onlar için *pidyon* işleminin yapılabileceğini öğrenmişlerdir. Ve bu, Yeruslayim’e çok az bir mesafe kalmışsa bile doğrudur.”

Kayıp, Tsedakaya Gitsin (devam)

Yeğenleri, Raban Yohanan ben Zakay’a giderek imparatorun hükmünü anlattılar. “Kim bilir imparator bizden daha neler almayı planlıyor? Acaba bize daha ne kötülükler edecek?” diye korkularını dile getirdiler.

“Endişelenmeyin!” diye sakinleştirdi Raban Yohanan ben Zakay, yeğenlerini; “Başınıza başka bir olumsuzluk

gelmeyecek ve imparatorun da sizden başka talepleri olmayacak!”

“Bunu nereden biliyorsun? Bu sözleri neye dayanarak söylüyorsun?” diye sordular yeğenleri şaşkınlık içinde. Raban Yohanan ben Zakay onlara, bir yıl önce görmüş olduğu rüyasını ve yeğenlerini gereksiz sıkıntılardan kurtarmak için bulduğu çareyi anlattı.

Hahamlarımızdan
MAASELER

Devamı
223’te

6.000.000 Yasak!

Yaprak

20

Tora, bir ölüm nedeniyle duyulan kederi ifade etmek için bazı yabancı halkların yaptığı şekilde bedenimizde çizikler ve yaralar açmamızı yasaklamaktadır. Tora'da şöyle denmektedir (Vayikra 19:28): “Bir ölü için bedeninizde yara açmayın.” Bet dinin bedensel ceza verme yetkisine sahip olduğu dönemlerde bu yasağı şahitlerin uyarılarına rağmen ihlal eden kişi, kırbaç cezasıyla yükümlü hale gelirdi.

Bir keresinde *Talmud Tora*'ya neslin büyük hahamlarından birini davet etmişlerdi. Bu haham öğrencilere bir soru sordu: “Bir kişi bedeninde tek bir yara açıyor ve bu şekilde altı milyon yasağı delmiş oluyor. Bu nasıl olabilir?”

Bu yaprağı öğrenen kişiler için bu sorunun cevabı basittir:

Mişna'da beş ölü için bedeninde bir yara açan kişinin bir hareketle beş ihlalde bulunmuş olacağı belirtilmektedir. Öyleyse, *Şoa*'da katledilen altı milyon Yahudi'nin hepsi için bedeninde yara açan bir kişi de altı milyon yasağı ihlal etmiş olacaktır.

Dövme

Yaprak

21

Bu yaprakta öğrenilen *Mişna, ketovet ka'ka* (dövme) yasağını öğretmektedir.

Kutsal Tora'mız (Vayikra 18:28) “Üzerinize dövme işaretleri yapmayın. Ben, A-Şem'im” diye emreder.

Dövme nasıl yapılır? Cildin üzerinde bir çizik yapılır ve bu çizigin içine boya zerk edilir. Çizik iyileştiği zaman da deri sürekli olarak boyalı haliyle kalır. Dövme budur.

Rambam (*Avodat Kohavim* 12:11), putperestlerin, kendi putlarına taptıklarını ve onun kulları olduklarını gösterme amacıyla bedenlerine putların dövmelerini yapma âdetinde olduklarını yazar.

Tora'nın bunu yasakladığını bilmesine ve bu konuda uyarılmış olmasına rağmen bunu yapan bir kişi, kırbaç cezasını hak eder. Acaba bir kişinin dövmesi olmasına rağmen bu cezayı hak etmemesi gibi bir durum olabilir mi?

Kim Kimdir?

Erken Risonim Dönemi

Raşi'nin Tora Açıklamaları

Raşi, Yazılı Tora ve Sözlü Tora alanlarında “*Aviem Şel Yisrael*” (Yisrael'in Babası) diye adlandırılır ve buna bağlı olarak kendisi için “*Parşandata*”, yani “kanunu [=Tora'yı] açıklayan” unvanı kullanılır. Raşi, Tora hakkındaki açıklamalarını, Hahamlarımızın Şemot kitabı için *Mehilta*'daki, Vayikra kitabı için *Sifra*'daki, Bamidbar ile Devarim kitapları için de *Sifre*'deki ve başka kaynaklardaki sözlerine dayandırarak oluşturmuş, buna, başta Menahem ben Seruk ve Dunaş ben Labrat olmak üzere gramer uzmanlarının *Leşon A-Kodeş* (Kutsiyet Lisanı; İbranice) üzerindeki açıklamalarını da dâhil etmiştir.

Raşi'nin Tora açıklamaları, Yazılı Tora ile Sözlü Tora'yı birleştiren ve bunu yaparken Tora metninin basit anlamına bağlı kalan, ama aynı zamanda kapsamlı, derin bir düşünceyi de yansıtan bir eserdir. Şahsen Raşi de bu eseri hakkında “Ben, Tora metninin basit anlamını

uzlaştırmayı amaçlıyorum” demiştir.

Tora'da çok büyük bir uzman olan torunu Rabenu Tam “Efendim dedemin Talmud üzerindeki açıklamalarına benzer bir açıklama eserini ben de yazabilirim; ama Tora hakkında onun yaptığı şekilde açıklamalar yapmak benim gücümü aşar” diye yazar.

Yisrael büyüklerinin Raşi'nin Tora açıklamalarına olan yaklaşımları, onu Yahudiliğin temellerinden biri olarak görme şeklindeydi. Bu eserin kutsiyet ve saflık içinde oluşturulduğu ve onu öğrenen kişiye, Tora'yı bilme ve anlama *mitsvasının* yanında, Tora'nın kutsiyetine aidiyeti ve Tanrı korkusunu da kazandırdığı vurgulanır.

Hida, kutsal bir hahamın ağzından duyduğu ve onun da kendi hocalarından gelen geleneksel bilgilere dayandığı bir ayrıntıyı yazar. Buna göre Raşi, Tora açıklamalarını yazmadan önce buna hazırlık olarak 613 tane oruç tutmuştur.

**Rabenu
Şelomo
Yitshaki
(Raşi)**

Evet; eğer bir kişinin bedenine başka biri dövme yapar ve kendisi buna hiçbir şekilde yardım etmezse, bu durumda kırbaç cezasını dövmeyi yapan kişi hak eder, ama bedenine dövme yapılan kişi bu cezayı hak etmez (Rambam, aynı yer). Ancak şahsen kırbaç cezasını hak etmese de, Tora'nın bu emrini ihlal etmiş olacaktır.

Kırk mı Otuz Dokuz mu?

Yaprak

22

Çocuklar için yapılan günlük Talmud yaprağı (*daf yomi*) dersinde dersi veren *madrih* “Şimdi soracağım soruya kim cevap verirse ‘Talmud Yisreeli’ setinden bir cilde hak kazanacak!” dedi.

Tüm öğrenciler pür dikkat kesildiler ve *madrih* sordu: “Bildiğiniz gibi eskiden kırbaç cezasını vermeye yetkili *bet dinler* vardı. Günümüzde bu ceza uygulanmıyor, ama Tora öğrenimi her zaman geçerli. O yüzden şimdi dikkatle dinleyin: Tora, kırbaç cezasını hak eden bir kişiye kırk kırbaç vurulmasını emrediyor. Pasukta söylendiği gibi: ‘Ona **kırk darbe** vuracak’ (*Devarim* 25:3). Buna rağmen bu yaprakta öğrendiğimiz *mişna* şöyle diyor: ‘Ona kaç darbe vurulur? Kırk eksi bir.’ Başka bir deyişle, kırk darbeden bir eksik olmak üzere 39 darbe. Neden?”

Öğrencilerden Bensiyon *mişnay*ı inceledi ve kısa süre içinde *mişnanın* bunun sebebini de açıkladığını gördü: Tora’da bu pasuktan önce “[Görevli, onu] önünde, suçuna göre **[şu]** **sayıda** [*darbeyle*] kırbaçlayacak” diye yazılıdır. İbranice orijinalinde “[*şu*] **sayıda**” [veya: “*şu sayı içinde*”] ifadesi, “*kırk*” sayısından hemen önce gelmektedir. Hahamlarımız Tora’nın bu iki ifadeyi özellikle birbirine bitişik yazdığını öğretirler. Bu şekilde ifade “*kırk sayısı içinde*” şeklinde de anlaşılabilir. Bu da bize, kırk sayısına **kadar** darbe vurmak gerektiğini öğretmektedir.

Rava bu konuda şöyle demiştir: “Sefer-Tora’nın önünde ayağa kalkıp da *talmid hahamların* önünde ayağa kalkmayan insanlar ne kadar da aptal! Zira eğer *talmid hahamlar* olmasaydı, Yazılı Tora’da söylenenleri doğru şekilde anlamamız mümkün olmazdı ve suçluya kırk kırbaç vurmak gerektiğini zannederdik! [Ama şimdi, *talmid hahamlar* sayesinde bu kişi fazladan bir kırbaç yemekten kurtuluyor.]”

Kayıp, Tsedakaya Gitsin (devam)

Yeğenleri, Raban Yohanan ben Zakay’a şükran borçlu olduklarını hissediyorlardı. Ama bir şeyi anlamakta zorlanıyorlardı:

“Tüm bunları bize neden en baştan beri anlatmadın?” diye sordular hayretle. “Parayı sevinçle ve gönülden *tsedakaya* verirdik ve yıl boyunca bize *tsedaka* için yalvarmana veya ısrar etmene de gerek kalmazdı!”

“İçimden şöyle düşündüm” dedi Raban Yohanan ben Zakay: “Madem *tsedaka*

mitsvasını yerine getirecektiniz, bunu her yönüyle *mitsvayı* yerine getirme niyetiyle yerine getirmeniz daha iyi olacaktı. Bu nedenle size rüyada gördüklerimi açıklamadım. Bu sayede *mitsvayı* da, hiçbir art niyet olmadan, tamamen *leşem Şamayim* (Gökler uğruna) yerine getirdiniz. Bunun yanında gereksiz sıkıntı ve üzüntüden de esirgenmiş oldunuz!” (*Talmud – Baba Batra* 10a).

Hahamlarımızdan
MAASELER

SON

Bet Din'de Ruah A-Kodeş

Yaprak

23

Gemara, *Ruah A-Kodeş*'in (kutsiyet ruhu) bir *bet dinde* ortaya çıkarak yargıcın sözlerinin haklı olduğunu bildirdiği bazı olaylardan bahsetmektedir.

Bunlardan iki tanesini anlatalım:

Bene-Yisrael, Peygamber Şemuel'den, üzerlerine bir kral atamasını istedikleri zaman, Şemuel tüm halkı topladı ve onlara “Hiçbirinizden para ya da rüşvet almadığıma şahitsiniz!” demişti. Pasuğun tarif ettiği gibi: “[Şemuel] ‘Bugün A-Şem size karşı şahittir – ve meshedilmiş de (kral) şahittir – ki elimde [haksız] hiçbir şey bulmadınız’ dedi ve ‘Şahidim!’ dedi” (Şemuel I 12:5). Dikkat ettiniz mi? Bene-Yisrael'in cevabı tekil ifadeyle yazılmıştır: “‘Şahidiz’ dediler” yerine “‘Şahidim’ dedi”! Neden? Çünkü aslında bu cevabı veren halk değildir; o sırada *Ruah A-Kodeş*, Şemuel'in *bet dininde* açığa çıkmış ve onun doğru söylediğine, kimseden hiçbir zaman para almadığına tanıklık etmiştir.

Bir başka olay da Kral Şelomo'nun başkanlığındaki *bet dinde* meydana gelmiştir. Huzuruna iki kadın ve bir bebek gelmişti ve kadınların her biri bebeğin kendisine ait olduğunu iddia ediyordu. Kral Şelomo aralarından hangisinin gerçek anne olduğunu kendi aklıyla açıklığa kavuşturdu ve sonra Göksel bir Ses çıkarak onun sözlerini onayladı: “*Odur [bebeğin] annesi.*”

Ağlayış ve Sevinç

Yaprak

24

Masehet Makot'un son yaprağında *Gemara*, II. Bet-Amikdaş'ın yıkılışından sonra meydana gelmiş bir olayı aktarmaktadır.

Bir gün kutsal *Tannalar* Raban Gamliel, Rabi Elazar ben Azarya, Rabi Yeoşua ve Rabi Akiva birlikte yürüyorlardı. Uzaktan, bir Roma şehrinden gelen normal, huzurlu ve mutlu gündelik yaşam seslerini duydular. Rabi Akiva haricinde, diğer *Tannalar* ağlamaya başladı; ama o gülüyordu! “Neden gülüyorsun?” diye sordular ona hayretle. Rabi Akiva “Ya siz neden ağlıyorsunuz?” diye sordu onlara. *Tannalar* ona “Bu putperestler güven ve huzur içinde otururlarken, bizim Bet-Amikdaş'ımız yakılıp yıkıldı! Ağlamayalım mı?”

Rabi Akiva onlara “Tam da onlar huzur içinde yaşadıkları için seviniyorum ben” dedi ve açıkladı: “Kutsal ve Mübarek Tanrı bunlar gibi kötü ve günahkâr insanlara bile, yapmış oldukları birkaç iyi şey için böylesine büyük ödüller veriyorsa, Mübarek Yaradan'ın isteğini yerine getirenleri bekleyen muazzam ödülü hayal etmemiz bile mümkün değil demektir!”

